

РЕЦЕНЗИЯ

От Проф.Вихра Крумова Миланова, дмн

Началник на Клиника по психиатрия, УМБАЛ “Александровска“, София
на дисертационния труд за получаване на образователна и научна степен „Доктор“ по
научна специалност „Психиатрия“ на д-р Самуела Георгиева Кръстева, лекар асистент
във Втора психиатрична клиника на УМБАЛ “Света Марина“, Варна и
в Катедра “Психиатрия и медицинска психология“, МУ, Варна

Научен ръководител: проф. д-р Христо Кожухаров, дм, Катедра „Психиатрия и
медицинска психология“, Медицински университет, Варна

Тема: „Дигитално проследяване на пациенти със зависимости“

Професионално направление: 7.1 „Медицина“

Научна специалност : ” Психиатрия ”- 03.01.20

Настоящата рецензия е изготвена в изпълнение на Заповед № Р-109-508/18.11.2021г.
на Ректора на Медицински университет – Варна въз основа на Протокол № 1/25.11.2021г на
Факултетния съвет на факултет „Медицина“ към Медицински Университет - Варна

Биографични и професионални данни за докторанта:

Д-р Самуела Георгиева Кръстева е родена през 1992 г. Завършва медицина през 2017 година в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ гр. Варна. В периода от 2017 г. до 2018 г. е специализант по психиатрия към УМБАЛ “Св. Марина“, гр. Варна. От 2018 год. е лекар асистент към Втора психиатрична клиника, УМБАЛ “Св. Марина“, където работи и в момента. От 2018 год. е редовен докторант към Катедра по психиатрия и медицинска психология към МУ-Варна. Води упражнения по психиатрия и медицинска психология на студенти по медицина, дентална медицина – българо- и англоезично обучение. Член е на Български лекарски съюз и на Европейската психиатрична асоциация.

Концепцията за дигиталното здраве датира от 1995 год., когато J.Kveder, C.Colman и G.Gina публикуват монографията The Internet of Healthy Things. Представени са предимствата и възможностите на дигиталните технологии пред традиционните начини на медицинска грижа като време, място, лични граници. Последващият термин е е-пациент и включва пациенти, които са екипирани, ангажирани с грижа за здравето чрез дигитални технологии. В последните години, особено от началото на КОВИД -19 пандемията, дигиталната медицина доби по-голямо значение и включва технологии като дигитална диагностика, биомаркерни тестове, мониториращи устройства.

Настоящият научен труд е посветен на връзката между потенциални социодемографски, индивидуални и дигитални предиктори за рецидив и времето до настъпването му у болни със зависимост към ПАВ при традиционно и дигитално проследяване.

Анализ на дисертационния труд:

Дисертационният труд се състои от литературен обзор, цели и задачи на проучването, хипотези, материал и методика, резултати от собствените проучвания, обсъждане на резултатите, изводи, приноси, заключение, книгопис, представени на 115 страници и са илюстрирани от 7 таблици и 34 фигури.

По отношение на «Литературен обзор»

Литературният обзор показва добро познаване на проблема - обхванати са 258 литературни източници. Разделен е в две части: оценка на рецидив при болни със зависимости и дигитални методи в психиатрията.

Направен е критичен анализ на съвременното състояние на оценката на рецидив при пациенти със зависимости. Специално внимание е отделено на разпространение и рискови фактори за рецидив. Разгледани са социодемографски, индивидуални, метаболитни и генетични фактори. Шансът за достигане на продължителна ремисия се увеличава с напредването на заболяването, което може да

се обясни с кумулиране на здравни и социални последици. Благоприятни фактори са женски пол, вида на субстанцията на злоупотреба, като корелативната стойност е относително най-висока за алкохол и ниска за опиоиди и стимуланти; наличие на брачен партньор, висока степен на образование, трудова заетост са благоприятни фактори. Фамилната обремененост, злоупотреба с повече от една субстанция, зависимо поведение са неблагоприятни фактори.

Коморбидността между зависимост към ПАВ и други психични заболявания се среща при около 50% от случаите. Наличието на друго психично разстройство и/или соматично заболяване е важен фактор във възникването на рецидив.

Във втория подраздел на обзора, посветен на дигиталните методи в психиатрията, докторантката е представила дигиталните средства за психиатрична оценка, проследяване и интервенция, като специално място е отделено на екологични моментни изследвания - метод за изследване на пациенти със зависимост към ПАВ. Етичните и регулаторните страни на приложението на дигиталните продукти за медицински цели са в процес на обсъждане.

Критични бележки

- Литературният обзор е относително по-голям спрямо останалите части на дисертационния труд – заема половината от дисертационния труд.
- Не са включени български автори (напр. Т.Станкушев. Наркомании, Медицина и физкултура, 1982; С.Тотева. Афективни разстройства и алкохолизъм. Университетско издателство „Неофит Рилски“, 2016; Жасмин Василева и сътр. с публикации, посветени на неврокогнитивни изследвания на импулсивността като нови маркери на зависимости към ПАВ и нови таргетни интервенции).
- Не са цитирани нови публикации, свързани с генетични изследвания. През последните години има голям интерес към генетични изследвания на зависими към ПАВ [Arcos-Burgos et al. ADGRL3 (LPHN3) variants predict substance use disorder. Translational Psychiatry (2019)9:42 <https://doi.org/10.1038/s41398-019-0396-7>].

По отношение «Цел, задачи, хипотези»

Формулирани са целта и задачите и хипотезата на дисертационния труд. Целта

е да се изследва връзката между потенциални предиктори за рецидив и времето до настъпването му при болни със зависимост към ПАВ при обичайно и дигитално проследяване. За постигане на целите авторът е поставил 12 задачи. Представени са и хипотези, по които е работено в научния труд.

Критични бележки

Първата от поставените задачи се съдържат в „Включващи критерии“ (т.4)

По отношение „Материал и методи“

Авторката е използвала набор от инструменти: работна карта с демографски данни; медицинска документация; скринингов диагностичен инструмент (PHQ-9) за оценка наличие и тежест на депресивни симптоми; скринингов диагностичен инструмент (GAD-7) за оценка наличие и тежест на тревожни симптоми; скринингов диагностичен инструмент (GAF) за оценка на степента на лично и социално функциониране.

Приложени са съвременни статистически методи. Положителна страна е прилагането на непараметричен анализ, там, където е възможно. От друга страна тези тестове не са достатъчно „силни“. Прилаган е и параметричен анализ, напр. за показател “дни до рецидив“.

Критични бележки

- Негативната страна е малкият брой в експерименталната група – само 20 болни. За статистическите анализи е необходим значително по-голям брой болни.
- В „Исключващи критерии“ в т.1 е отбелязано наличие на коморбидно психично заболяване, но в резултатите се оценява наличие на депресивни и тревожни симптоми в рамките на клиничните характеристики.

По отношение на „Резултати“

В раздела „Резултати“ са представени данни за изследваната група болни, общо 40: описателната статистика, корелационен анализ между социодемографски

характеристики и настъпване на рецидив, корелационен анализ между клинична характеристика и настъпване на рецидив, корелационен анализ между дигитални характеристики и настъпването на рецидив.

Критични бележки

- Разделът „Резултати“ е сравнително малък по обем – само 21 страници, около 17% от текста
- Липсват насочващи обяснения и интерпретации на данните. Повечето от резултатите са илюстрирани предимно с фигури (27 фигури и 5 таблици). Една от социодемографските характеристики – семеен статус показва силна корелация с показателя – риск от възникване на рецидив и от времето до настъпване на рецидив. Няма в текста интерпретация нито на споменатата корелация, нито на показателя семеен статус.
- В графика 34 липсва наклонена черта, отразяваща връзката между възрастта и дните на активност.

По отношение на „Обсъждане“

В раздела „Обсъждане“ се очертава една от най-съществените характеристики на изследваните болни, насочващи за рецидив, дигиталното поведение като индиректен маркер за вътрешната мотивация и самоефективност. Проследявайки последователността на събитията, може не само да се идентифицират пациенти в риск, но и да се предвиди и изхода от лечението, т.е. да се дава се възможност и за ранна интервенция. Оценката за слаба активност от страна на пациента е белег за рецидив.

По отношение на „Изводи“

Докторантката е направила 14 извода, като първите 4 са с техническа насоченост. Според тяхната значимост и практическа стойност е необходимо да бъдат подредени в съответния ред.

Критични бележки

- Според резултатите и особено много малкият брой болни в изследваната група изводите са консервативни, предпазливи и интерпретативни. Напр. От дискриптивния анализ се установява....
- Изводите произтичат от връзки между променливите и след т.7 са изводите!
- Липсват данни за вида на зависимост на изследваната група болни – алкохол, ПАВ?

По отношение на «Приноси»

Изведените приноси са четири: два са с теоретичен принос с оригинален характер; един с теоретичен принос и с потвърдителен характер; един с приложен характер.

Критични бележки

Приносите са по-скоро установени тенденции, без да имат категорична тежест поради много малкия брой изследвани болни.

Заклучение

Темата на представения за рецензиране дисертационен труд е актуална и съвременна и с перспектива. Позитивните страни на дисертацията са несъмнени. Нейната цел е конкретно формулирана. Етапите на изследването са представени като отделни задачи.

За бъдещо изследване, като продължение на сегашното, бих препоръчала да се разшири изследваната група болни, с възможности за субгруппиране според диагностичните и други клинични критерии, да се направи анализ на резултатите и да се формулират повече фактори с предиктивна протективна стойност за благоприятно протичане, изход и превенция на рецидиви.

Авторефератът отразява в сбита и обобщена форма дисертационния труд. Научното изследване и неговото описание в самата дисертация, в научни активности и статия и в автореферата са собствена разработка на дисертанта.

Д-р Кръстева има 1 публикация, тясно свързани с темата на дисертационния труд и още 1 научна изява.

Научният труд на д-р Самуела Георгиева Кръстева на тема „ Дигитално проследяване на пациенти със зависимости“ покрива изискванията за качествените и количествените критерии на ЗРАС за присъждане на образователната и научната степен «Доктор» в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“ по професионално направление „7.1. Медицина“ и научна специалност „Психиатрия“.

Давам своята позитивна оценка за проведеното изследване, постигнатите резултати и приноси и предлагам на почитаемото научно жури да гласува положително за д-р Самуела Кръстева, редовен докторант в програмата по психиатрия.

София, 20.12.2021г.

Подпис:

Проф. д-р В. Миланова, дмн